

CEZARY TARACHA

KILKA SŁÓW O BISKUPIE WŁADYSŁAWIE GORALU

W 2005 r. obchodziliśmy sześćdziesiątą rocznicę męczeńskiej śmierci biskupa pomocniczego lubelskiego Władysława Goral. Przypomnę, że biskup Goral został aresztowany przez Niemców 17 listopada 1939 r. i skazany na karę śmierci, zamienioną następnie w wyniku interwencji Stolicy Apostolskiej na dożywotnie więzienie. Przez pięć lat przebywał w odosobnieniu w hitlerowskim obozie koncentracyjnym w Sachsenhausen. Zmarł prawdopodobnie wiosną 1945 r.¹ Do dnia dzisiejszego nie udało się ustalić dokładnej daty ani okoliczności jego śmierci. Z relacji współwięźniów różnych narodowości wyłania się jednak pełna godności kapłańskiej i ludzkiej postawa biskupa, który dzielnie znosił obozowe trudy, upokorzenia, a przede wszystkim samotność, na jaką skazali go oprawcy izolując od kontaktu ze światem i poddając torturom psychicznym.

W listach biskupa pisanych do rodziny nie znajdziemy śladu zwątpienia czy użalania się nad własnym losem. Zachowując wierność swemu powołaniu starał się nieść nadzieję i pociechę swym bliskim, którym czas wojny przyniósł wiele okrutnych doświadczeń.

W tym miejscu pozwolę sobie na osobistą dygresję. Mam zaszczyt być jednym z krewnych męczennika. O życiu i działalności biskupa Władysława dowiedziałem się już we wczesnych latach dzieciństwa słuchając opowiadań mojej babci śp. Heleny Goral. Jego wyniesienie do chwały ołtarza przez Ojca

DR HAB. CEZARY TARACHA – Katedra Historii i Kultury Krajów Języka Hiszpańskiego w Instytucie Historii KUL, adres do korespondencji: Al. Raławicze 14, 20-950 Lublin.

¹ Por. H. A. C i o c z e k, *Biskup w pasiaku. Życie i męczeństwo Sługi Bożego bp. Władysława Goral*, Lublin: Retro 1998, s. 60-62; J. M a c i ą g, *Z wielkiego ucisku. Błogosławieni męczennicy Ziemi Lubelskiej i Zamojskiej (1939-1945)*, Lublin: Wydawnictwo Archidiecezji Lubelskiej 1992, s. 22-23.

św. Jana Pawła II, dokonane podczas beatyfikacji 108 Męczenników, w czerwcu 1999 r., zachęciło mnie do propagowania kultu błogosławionego² oraz poszukiwania śladów życia i działalności na rodzinnej ziemi lubelskiej.

4 IV 2006 r. odbyło się w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim pierwsze sympozjum naukowe poświęcone postaci biskupa Władysława, a zorganizowane przez Katedrę Historii i Kultury Krajów Języka Hiszpańskiego KUL³. 1 VII natomiast miał miejsce I Zjazd Rodziny Biskupa Goral.

Interesujące informacje dotyczące biskupa Goral znajdują się w archiwach, bibliotekach, zbiorach prywatnych zarówno krajowych, jak i zagranicznych⁴. W tekście niniejszym chciałbym skupić się przede wszystkim na prezentacji wybranych materiałów prasowych oraz rozproszonych po archiwach parafialnych.

KONSEKRACJA BISKUPA GORALA W RELACJACH PRASOWYCH

Po powrocie ze studiów zagranicznych ksiądz doktor Goral rzucił się w wir pracy duszpasterskiej, dydaktycznej i społecznej. Dał się poznać jako ceniony profesor Seminarium Duchownego, ciekawy publicysta, spowiednik i społecznik zaangażowany w rozwiązywanie trudnych problemów takich, jak bezrobocie i ubóstwo. Szybko stał się postacią ogólnie znaną i szanowaną w wielu środowiskach Lublina i diecezji. W tej sytuacji jego nominacja, a następnie konsekracja spotkały się z żywym zainteresowaniem mieszkańców Lubelszczyzny⁵. Nic więc dziwnego, że wiele uwagi tym wydarzeniom poświęcała również lokalna prasa⁶. Jako przykład chciałbym przywołać relacje

² Kilkaset obrazków z podobizną błogosławionego oraz krótkim życiorysem i modlitwą w języku hiszpańskim zostało rozprowadzonych za pośrednictwem instytucji kościelnych oraz osób prywatnych na terenie Hiszpanii oraz Ameryki Południowej.

³ C. T a r a c h a, *Władysław Goral. Błogosławiony biskup i męczennik (1898-1945). Wybrane aspekty życia, posługi, nauczania i męczeństwa*, red. C. Taracha, Lublin: „Gaudium” 2006.

⁴ Przypomnijmy, że ks. Goral studiował w Rzymie, w szwajcarskim Fryburgu, pracował też jako duszpasterz środowisk polonijnych we Francji, por. C i o c z e k, dz. cyt., s. 30-31.

⁵ C. T a r a c h a, *Bł. Biskup Władysław Goral w świetle prasy lubelskiej (1938)*, „Echo Dąbrowicy” 34(2004), s. 18-20; t e n ż e, *Konsekracja biskupa Goral w świetle prasy lubelskiej (1938 r.)*, „Echo Dąbrowicy”, 35(2004), s. 19-21.

⁶ Informacje dotyczące konsekracji znajdziemy zarówno w prasie świeckiej różnych orientacji politycznych („Głos Lubelski”, „Express Lubelski i Wołyński”), katolickiej oraz w periodykach kościelnych („Wiadomości Diecezjalne Lubelskie”, „Kronika Muzyczna Organistów Diecezji Lubelskiej”).

zamieszczane na łamach popularnego w okresie międzywojennym dziennika „Express Lubelski i Wołyński”⁷.

Pierwsza wzmianka na ten temat ukazała się 28 lipca 1938 r. Redakcja przekazała wówczas swym czytelnikom radosną wiadomość o wyborze księdza doktora Goralu na biskupa sufragana⁸. Można się domyślać, że informacja pochodziła z Kurii. 21 lipca 1938 r. bowiem ordynariusz lubelski Marian Fulman otrzymał stosowny list od nuncjusza apostolskiego w Warszawie Filipa Cortesi, który informował o decyzji Piusa XI i zapytywał czy ksiądz Goral przyjmuje nominację. Otrzymaawszy pozytywną odpowiedź, 24 lipca nuncjusz wystosował do księdza Goralu list, w którym przekazywał papieskie błogosławieństwo oraz swoje życzenia i zapewnienie o modlitwie⁹. Informację o nominacji przesłano prasie prawdopodobnie zaraz po nadejściu listu nuncjusza Cortesi do nominata.

Kolejny tekst opublikowany na łamach „Expressu Lubelskiego i Wołyńskiego” (8 października) stanowił formę zaproszenia mieszkańców Lubelszczyzny na konsekrację do katedry. Podkreślono w nim doniosłe znaczenie tego wydarzenia dla lokalnej społeczności wiernych i Kościoła lubelskiego.

W dzień uroczystości w „Expressie” ukazała się obszerna informacja na temat życia i dotychczasowej działalności duszpasterskiej, naukowej i patriotyczno–społecznej księdza Goralu. Można się domyślać, że zamieszczony biogram biskupa nominata był inspirowany życiorysem opracowanym w Kurii i zamieszczonym w „Wiadomościach Diecezjalnych Lubelskich”¹⁰. Relacja z niedzielnych uroczystości ukazała się we wtorek 11 października. Z lektury

⁷ „Express Lubelski” ukazywał się od 1923 r., od lat trzydziestych pod tytułem „Express Lubelski i Wołyński”, politycznie związany z obozem sanacyjnym; wydawany w nakładzie 8 tys. egzemplarzy, por. T. R a d z i k, W. Ś l a d k o w s k i, G. W ó j c i k o w s k i, W. W ó j c i k o w s k i, *Lublin. Dzieje miasta*, t. II – XIX i XX wiek, Lublin: Towarzystwo Miłośników Lublina, Multico 2000, s. 225.

⁸ „Wiadomości Diecezjalne Lubelskie”, 20(1938), s. 265.

⁹ Oto treść listu nuncjusza: *Excellence Révérendissime, LE Saint-Père a vivement agréé les sentiments de piété filiale exprimés dans la lettre que Votre Excellence Rév. Me Lui a écrite pour le remercier de sa nomination d'Evêque Auxiliaire de Lublin. Sa Sainteté vous félicite de disposition avec lesquelles vous acceptez ce surcroît de charges qui n'est jamais sans un surcroît de grâces lorsqu'on met toute sa confiance de Dieu.*

Implorant donc pour Votre Excellence, à l'occasion du 9 Octobre prochain, toutes les grâces de la plénitude du sacerdoce, le Souverain Pontife lui envoie, comme gage de Sa paternelle bienveillance, la plus large Bénédiction Apostolique.

Veillez agréer, Monseigneur, avec mes remerciements pour vos aimables lignes à mon endroit, mes félicitations personnelles et l'assurance de mon entier dévouement en Jésus-Christ.

¹⁰ „Wiadomości Diecezjalne Lubelskie”, 20(1938), s. 285-287.

tekstu wynika, że podczas konsekracji społeczeństwo Lubelszczyzny dało wyraz swej wiary i przywiązania do nowego sufragana. W lubelskiej katedrze zgromadzili się przedstawiciele episkopatu Polski, duchowieństwo diecezjalne, władze wojewódzkie, miejskie i wojskowe. Byli to: wojewoda lubelski Jerzy Albin de Tramecourt¹¹, dowódca okręgu wojskowego generał Mieczysław Smorawiński¹², prezydent Lublina Bolesław Liszkowski¹³. Plac katedralny wypełniły natomiast rzesze wiernych¹⁴, wśród których znajdowali się krewni i przyjaciele nominata¹⁵.

Nie ulega wątpliwości, że nominacja ks. Gorała, syna ziemi lubelskiej, na biskupa pomocniczego diecezji miała wielkie znaczenie nie tylko w perspektywie kościelnej i religijnej, ale i społecznej. Jego konsekracja natomiast, w coraz bardziej napiętym okresie poprzedzającym II wojnę światową stała się dla mieszkańców Lublina i Lubelszczyzny okazją do manifestacji religijno-patriotycznej.

WIZYTACJE I ARCHIWA PARAFIALNE

Czas posługi biskupa Gorała był krótki, ale bardzo pracowity. Rozpoczął się 9 października 1938 r., a zakończył 17 listopada 1939 r. wraz z aresztowaniem go przez Niemców. Wiadomo, że w okresie poprzedzającym wybuch II wojny światowej biskup nawiedził wiele parafii, między innymi Krasienin, Kamionkę¹⁶, Rejowiec¹⁷, Czerniejów¹⁸ oraz miejscowości związane z okresem swojego dzieciństwa i młodości, zwłaszcza rodzinny Stoczek. Relacje z wizyta-

¹¹ Jerzy Albin de Tramecourt (1889–1939), oficer Wojska Polskiego, urzędnik państwowy, działacz niepodległościowy i społeczny; od 8 IX 1938 wojewoda lubelski, zamordowany przez Niemców w XI 1939 r.; por. *Słownik biograficzny miasta Lublina*, red. T. Radzik, A. A. Witusik, J. Ziółek, t. II, Lublin: Wydawnictwo UMCS 1996, s. 283-284.

¹² Mieczysław Makary Smorawiński (1893–1940), generał brygady, uczestnik I wojny światowej, wojny polsko-bolszewickiej; od X 1934 dowódca OK. II w Lublinie, por. *Słownik biograficzny miasta Lublina*, t. II, s. 246-248.

¹³ Bolesław Stanisław Liszkowski (1889–1978), działacz społeczny i niepodległościowy; w okresie 18 II 1937-IX 1939 prezydent Lublina; por. *Słownik biograficzny miasta Lublina*, t. II, s. 140-141.

¹⁴ Według różnych szacunków liczba wiernych zgromadzonych na placu Katedralnym w dniu konsekracji biskupa Gorała wahała się od kilku do kilkunastu tysięcy. „Kronika Muzyczna Organistów Diecezji Lubelskiej” (3(1938), s. 9) podaje nawet liczbę 20 tysięcy.

¹⁵ C i o c z e k, dz. cyt., s. 39-40.

¹⁶ „Wiadomości Diecezjalne Lubelskie”, 20(1938), s. 348-350.

¹⁷ Por. K. S o b o t, *Błogosławiony był wśród nas*, „Niedziela Lubelska”, 2004, nr 29, 18 lipca, s. III.

¹⁸ M a c i ą g, dz. cyt., s. 19.

cji pasterskich publikowane na łamach „Wiadomości Diecezjalnych Lubelskich”, których przez wiele lat był redaktorem, ukazują serdeczne przyjęcie biskupa przez mieszkańców, wśród których byli krewni, przyjaciele i dawni sąsiedzi biskupa Władysława¹⁹.

Szczególny wymiar miała zwłaszcza wizytacja parafii Dys 8 maja 1939 r.²⁰ Jej pozostałością jest protokół wizytacyjny, sporządzony i podpisany przez biskupa Goral²¹. W tutejszym archiwum znajduje się również sporządzony w języku rosyjskim akt chrztu Władysława Goral²², urodzonego 1 maja 1898 r. w rodzinie Kajetana i Julianny z Zielińskich²². Na marginesie dokumentu znajduje się zamieszczona po konsekracji biskupiej adnotacja: „Notatka nieoficjalna: zapisany w tym akcie Władysław Goral w dniu 9 października 1938 r. został konsekrowany na biskupa sufragana lubelskiego. Konsekratorem był biskup lubelski Marian Leon Fulman, w asystencji biskupów Tomczaka i Niemiry – wpisał to ks. St. Widnowski”.

KORESPONDENCJA BISKUPIA

Wiadomo, że w okresie sprawowania swej funkcji, jak również podczas pobytu w obozie koncentracyjnym, biskup Goral prowadził bogatą korespondencję z wieloma osobami oraz instytucjami. Listy pisane przez i do niego są dziś rozproszone w wielu miejscach. W Zbiorach Specjalnych Biblioteki KUL odnalazłem korespondencję księdza Goral²³ z biskupem pomocniczym diecezji podlaskiej Czesławem Sokołowskim²³ z 1938 r. Dotyczy ona uro-

¹⁹ „W drodze do Krasienina X. Bp. zatrzymał się w Dysie, gdzie odprawił Mszę św. i przemówił do zgromadzonego ludu. Pierwsze swe kroki skierował do kościoła, w którym otrzymał Chrzest św. i gdzie z rąk obecnego jeszcze proboszcza ks. kan. Witkowskiego przyjął pierwszą komunię św. Serdeczny był to moment wspomnień dla X. Bpa i czcigodnego proboszcza. Stąd udał się X. Bp. do rodzinnej wioski Stoczek, dając wyraz swojej pamięci o rodzinie, o znajomych i wszystkim, z czym się żył”, por. „Wiadomości Diecezjalne Lubelskie”, 20(1938), s. 348.

²⁰ Archiwum Parafii Dys, „Księga Wizyt Biskupich w parafii Dys od 24 VI 1919 roku”, s. 15-16.

²¹ Chciałbym podziękować w tym miejscu ks. Grzegorzowi Węcławowi, proboszczowi parafii Dys za udostępnienie mi materiałów znajdujących się w parafialnym archiwum.

²² Archiwum Parafii Dys, „Akta urodzonych parafii rzymsko-katolickiej Dys 1898-1900”, s. 16v, nr 95.

²³ Czesław Sokołowski (1877–1951), ksiądz, biskup pomocniczy diecezji podlaskiej (1919-1939), rektor KUL w okresie 19 X 1924-17 IV 1925; por. G. K a r o l e w i c z, *Nauczyciele akademicki Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w okresie międzywojennym*, t. II – *Biogramy*, Lublin: RW KUL 1994, s. 201-203.

czystości konsekracji. I tak, w liście z 27 września 1938 biskup Sokołowski gratuluje księdzu Goralowi nominacji na funkcję sufragana lubelskiego, odpowiadając na jego zawiadomienie w tej sprawie. Inny odręczny list to życzenia z okazji świąt Bożego Narodzenia²⁴.

Kończąc tę krótką prezentację źródeł ilustrujących działalność biskupa Władysława Goral, warto podkreślić, że przygotowanie wyczerpującej biografii Błogosławionego wymagać będzie żmudnej kwerendy w archiwach zagranicznych, krajowych i diecezjalnych.

ŹRÓDŁA

1. „Express Lubelski i Wołyński”, czwartek, 28 lipca 1938, s. 4.

„J. E. ks. biskup Władysław Goral nowy sufragan lubelski

Ojciec św. Pius XI mianował ks. dr Władysława Goral, kanonika kapituły katedralnej i profesora seminarium duchownego w Lublinie biskupem sufraganem diecezji lubelskiej.

J. E. ks. biskup-nominat Władysław Goral urodził się 1 maja 1898 r., na kapłana został wyświęcony w 1920. Studia wyższe ukończył z tytułem doktora filozofii i licencjata teologii. Oprócz pracy naukowej nowy biskup sufragan lubelski dał się poznać z wybitnej działalności społecznej i publicystycznej. Artykułami swoimi zasilął również Katolicką Agencję Prasową”.

2. „Express Lubelski i Wołyński”, sobota, 8 października 1938 r. s. 4.

„Uroczysta konsekracja ks. dr Goral odbędzie się w dniu jutrzejszym”

W dniu 9 października br. to jest jutro w niedzielę odbędzie się niezmiernie podniosła uroczystość religijna w naszym mieście: konsekracja nowo mianowanego biskupa ks. dr Władysława Goral.

Uroczystości odbędą się o godzinie 10 min. 30 w kościele katedralnym.

Konsekratorem będzie biskup lubelski ks. dr Marian Fulman, a współkonsekratorami ks. biskup Kazimierz Tomczak z Łodzi i ks. biskup Karol Niemiara z Pińska.

Ks. dr Goral mianowany został Biskupem Melońskim i sufraganem Lubelskim.

²⁴ Biblioteka KUL, rękopisy: 2247 (k. 29) i 2251 (k. 36, 37).

Postać nowego biskupa jest dobrze znana całemu społeczeństwu lubelskiemu. Dał się on poznać przede wszystkim na niwie pracy społecznej. Uroczystość jutrzejsza dla całego katolickiego Lublina będzie wielką uroczystością (sic!).

W numerze jutrzejszym naszego czasopisma zamieścimy dokładny życiorys nowego biskupa oraz zdjęcie fotograficzne, a we wtorkowym dokładny opis uroczystości”.

3. „Express Lubelski i Wołyński”, niedziela, 9 października 1938 r., s. 3.
„Dodatek Niedzielny” z 9 października 1938 r. s. 1.

Nowy biskup sufragan lubelski ks. dr Władysław Goral

W dniu 9 października br. to jest dziś odbędzie się konsekracja nowego biskupa ks. dr Władysława Goral. W związku z tym podajemy życiorys.

Ks. dr biskup Goral urodził się 1 maja 1898 roku w Stoczku, pow. Lubartowskiego.

Kształcił się ks. dr biskup Goral w szkole powszechnej w Nasutowie, a w szkole średniej w Lubartowie, w seminarium duchownym w Lublinie, a na uniwersytecie gregoriańskim w Rzymie otrzymał doktorat z filozofii (1920-22), a we Fryburgu zaś Szwajcarskim licencjat z teologii (1922-1926).

Mniejsze święcenia otrzymał z rąk śp. ks. biskupa Mariana Ryxa z Sandomierza w roku 1917 w Lublinie. Święcenia subdiakonu i diakonu z rąk ks. biskupa Mariana Leona Fulmana, 1920. Na kapłana był święcony w Rzymie w kościele św. Jana na Lateranie przez arcybiskupa Balikę. Pierwszą mszę św. odprawił na grobach św. Apostołów Piotra i Pawła w Rzymie.

Po powrocie ze studiów w roku 1926 pracuje jako profesor w Seminarium Duchownym. Wykłada logikę, etnologię, filozofię przyrody, uczył też przez lat siedem apologetyki i prowadził seminarium filozoficzne.

Od roku 1927 był redaktorem „Wiadomości Diecezjalnych Lubelskich”. Sprawował też Urząd Cenzora książek treści religijnej, był spowiednikiem Zgromadzeń Zakonnym oraz kapelanem Chrześcijańskich Związków Zawodowych.

Obok prac z obowiązku oddaje się pracy ponadobowiązkowej społeczno-religijnej. W zwalczaniu sekciarstwa, a zwłaszcza hodurostwa, wyjeżdża na parafie z kazaniem i odczytami, pisuje artykuły w „Wiadomościach Diecezjalnych Lubelskich”, „Prawdzie Katolickiej”, redagowanej przez długie lata przez ks. dra Stefana Grelewskiego. Nadto wydawał ulotki i ułatwiał duchownym hodurowskim przejście do Kościoła Katolickiego, udzielając im pomocy duchowej i materialnej. W Chrześcijańskich Związkach Zawodowych jest wiceprezesem, kapelanem, prowadzi rekolekcje dla robotników, wygłasza od-

czyty, dopomaga do organizowania kolonii letnich dla dzieci robotników, pomaga robotnikom w czasie strajku, umarłym oddawał posługi religijne, itd. Pracował również Ks. Biskup wśród emigrantów robotników w Szwajcarii i Francji: 1922-1926. Do dnia dzisiejszego jest tam mile wspomniany.

W roku 1931 duchowieństwo diecezji lubelskiej wybrało go prezesem związku kapłańskiego „Spójnia”. Na tym stanowisku dużo dobrego uczynił, zwłaszcza przeprowadzając razem z zarządem budowę domu dla księży emerytów, który dzisiaj służy wszystkim kapłanom. Będąc prezesem organizował nabożeństwa żałobne za zmarłych kapłanów i biskupów oraz kurs przeciwkomunistyczny i komitet.

Nowy ks. biskup dużo też pracuje na ambonie, w konfesjonale, należy do wielu organizacyi, a w niektórych jest członkiem zarządu np. w Lubelskim Towarzystwie Dobroczynności, w Schronisku dla Pań Nauczycielek itd. Znany jest również ks. Biskup ze swej uczynności i miłosierdzia chrześcijańskiego.

Pracy społecznej oddawał się dzisiejszy ks. biskup Goral jako młodzieniec. Już w roku 1916 jako uczeń organizuje szkołę wakacyjną w Dawidach na Podlasiu, a potem szkołę i kursy wieczorowe dla dorosłych we własnej wsi, które prowadził przez rok.

Wiadomość o nominacji na biskupa nadeszła do Lublina 21 lipca. Ks. Władysław Goral mianowany jest Biskupem Meloeńskim i Sufraganiem Lubelskim.

Konsekracja odbędzie się dziś o godzinie 10 min. 30 w Katedrze Lubelskiej.

Konsekratorem będzie ks. biskup Marian Fulman, współkonsekratorami zaś ks. biskup Kaz. Tomczak z Łodzi i ks. biskup Karol Niemira z Pińska”.

4. „Express Lubelski i Wołyński”, wtorek, 11 października 1938 r., s. 4.

„Konsekracja ks. biskupa dr. Władysława Goralą stała się wielką manifestacją całego katolickiego Lublina”.

Onegdaj w Lublinie miały miejsce podniosłe uroczystości konsekracyjne J. E. ks. biskupa d-ra Władysława Goralą, sufragana Lubelskiego.

Uroczystości rozpoczęły się o godzinie 10 min. 30 w kościele katedralnym.

Na długo przed terminem rozległy plac przed Katedrą począł się napełniać wielotysięczną rzeszą wiernych pragnącą przez zainstalowany przed świątynią megafon usłyszeć przebieg uroczystości konsekracyjnych. Przybyła również kompania honorowa miejscowego pułku piechoty wraz z orkiestrą. Celem uniknięcia nadmiernego tłoku do wnętrza katedry wpuszczano wyłącznie za biletami. Przez całą długość środkowej nawy ustawiły się poczty sztandarowe wszystkich istniejących na terenie Lublina związków, organizacyi i cechów.

Na fotelach ustawionych w prezbiterium zasiedli przedstawiciele władz z wojewodą lubelskim p. de Tramecourt, dowódcą O.K. p. generałem Smorawińskim i prezydentem miasta p. Liszkowskim na czele.

Boczne stalle zajęli księza prałaci i kanonicy kapituły lubelskiej z J. M. ks. księdzem Kruszyńskim na czele, kanonicy kapituły zamojskiej z ks. infułatem Hartmanem, Senat Uniwersytecki oraz liczni księza lubelscy i zamiejscowi.

O godzinie 10 min. 30 z zakrystii wyruszyła procesja, w której wzięli udział księza biskupi, lubelski Fulman, Tomczak – sufragan łódzki i Niemira – sufragan piński.

Po przybyciu procesji do prezbiterium rozpoczął się właściwy obrzęd konsekracyjny. Konsekratorem był ks. biskup Fulman, współkonsekratorami księza biskupi Tomczak i Niemira.

Akt konsekracji rozpoczął się od odczytania z ambony przez ks. kanonika Stopniaka bulli papieskiej w języku łacińskim i polskim.

Przed głównym ołtarzem rozpoczęła się msza św. – ministranturę odmówił biskup konsekrator i wspólnie z biskupem elektem i współkonsekratorami, poczym biskupi asystenci odprowadzili biskupa nominata do bocznego ołtarza gdzie przyodział on szatę biskupią i odprawił mszę św.

Następnie powrócił do głównego ołtarza, gdzie po dokończeniu aktu konsekracyjnego odprawił wspólnie z biskupem konsekratorem mszę św. Pod koniec mszy odbyła się intronizacja nowego biskupa, który następnie podczas odśpiewywanego *Te Deum laudamus*, przeszedł udzielając błogosławieństwa przez główną nawę katedry, po czym wyszedł na plac przed świątynię, gdzie również pobłogosławił zebrane tam kilkudziesięczne tłumy.

W chwili ukazania się nowo konsekrowanego biskupa w drzwiach kościoła – na placu wybuchł entuzjazm. Przez długą chwilę rzesze wiernych wznosiły okrzyki na cześć ks. biskupa Goralu.

Po powrocie biskupa nominata do katedry, podniosłe uroczystości zostały zakończone odśpiewaniem *Boże coś Polskę*.

Przez cały czas trwania konsekracji ks. dr. Mysakowski za pomocą megafonu informował tłumy nie mogące się dostać do wnętrza o przebiegu uroczystości. Rozdawano również przez cały czas pamiątkowe obrazki przedstawiające ks. biskupa dra Goralu w szatach liturgicznych.

Po zakończeniu uroczystości, w gmachu seminarium duchownego odbył się obiad, w którym wzięli udział ks. biskupi, duchowieństwo, senat uniwersytecki oraz zaproszeni goście. Podczas obiadu wygłoszone zostały liczne przemówienia.

Po skończonym obiedzie w sali aktowej seminarium odbyła się akademie, na której program złożyły się przemówienia, śpiewy i produkcje orkiestry kleryków.

Na zakończenie zabrał głos ks. biskup Goral, który w serdecznych słowach podziękował swym dawnym profesorom i alumnom za przygotowanie uroczystości konsekracyjnych i zorganizowanie akademii.

Uroczystość pozostawiła wśród społeczeństwa lubelskiego niezatarte wrażenie”.

5. Wizytacja parafii Dys, 8 maja 1939 r.

„Ks. Władysław Goral z Miłosierdzia Bożego i łaski Stolicy Apostolskiej biskup Meloński Sufragan Lubelski.

Za wiedzą J.E. Ks. Biskupa Mariana Fulmana, ordynariusza diecezji lubelskiej:

Dnia ósmego maja 1939 roku odbyłem wizytację kanoniczną w parafii Dys. Nie była to wizytacja obowiązkowa, gdyż ostatnia wizytacja była w roku 1936, ale raczej była to wizytacja wywołana specjalnymi okolicznościami. Mianowicie –jako pochodzący z tej parafii, zapragnąłem pokazać się moim rodakom w godności biskupiej i razem z nimi pomodlić się i Bogu podziękować za wszystko. Następnie 8 maja to rocznica mojego chrztu, a dla ks. Kanonika Stanisława Witkowskiego, proboszcza Dysa, który mnie przygotowywał do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej w roku 1909, rocznica pierwszej mszy świętej.

Parafia Dys miała w tym dniu wygląd bardzo uroczysty. Przybyło okoliczne duchowieństwo. Liczba wiernych wynosiła kilka tysięcy. Postawiono bramę. Banderia wyjechała na spotkanie. W czasie wizytacji przemawiałem cztery razy, odprawiłem sumę, wybierzmowałem 459 osób, odprawiłem procesję na cmentarz grzebalny i poświęciłem ofiarowane baldachimy i chorągiew. Odwiedziłem kierownika szkoły, organistę i siostry Służki Marii.

Parafia Dys liczy około 5000 osób. Ludność z małymi wyjątkami jest pobożna i przywiązana do Kościoła i duchowieństwa. Dużo parafian należy do Arcybractwa Różańcowego, istniejącego tutaj od kilkuset lat. Pod względem materialnym parafianie dyscy wyglądają rozmaicie: są ubodzy, są małorolni, jest i wielka własność, przede wszystkim majątki Ordynacji Zamojskiej z Kozłówki. Służba folwarczna w tych majątkach uskarża się na niewypłacanie należności, a jeszcze bardziej na pewien przymus pracowania w niedziele i święta.

Kochanemu Księdzu Kanonikowi dziękujemy za pracę dotychczasową, a tak długą w tej parafii, bo od roku 1904 i prosimy Boga o zdrowie i błogosławieństwo dla niego. Błogosławimy całej parafii i zanosimy do Najwyższego modły, by owczarnia dyska pomnażała się w miłości Boga i bliźniego,

oraz zasługiwała sobie na pomyślność doczesną i wieczną. Dys, dnia 8 maja 1939 roku. X. Władysław Goral Biskup Meloński, Sufragan Lubelski”.

BIBLIOGRAFIA

- C i o c z e k H. A., Biskup w pasiaku. Życie i męczeństwo Sługi Bożego bp. Władysława Goral, Lublin: Retro 1998.
- M a c i ą g J., Z wielkiego ucisku. Błogosławieni męczennicy Ziemi Lubelskiej i Zamojskiej (1939-1945), Lublin: Wydawnictwo Archidiecezji Lubelskiej 1992.
- T a r a c h a C., Bł. Biskup Władysław Goral w świetle prasy lubelskiej (1938), „Echo Dąbrowicy”, 34(2004), s. 18–20.
- T a r a c h a C., Konsekracja biskupa Goral w świetle prasy lubelskiej (1938 r.), „Echo Dąbrowicy”, 35(2004), s. 19–21.
- T a r a c h a C., Władysław Goral. Błogosławiony biskup i męczennik (1898-1945). Wybrane aspekty życia, posługi, nauczania i męczeństwa, red. C. Taracha, Lublin: „Gaudium” 2006.

SEVERAL WORDS ON BISHOP WŁADYSŁAW GORAL

S u m m a r y

The paper depicts some sources for the studies on the person of bl. Bishop Władysław Goral, an auxiliary bishop in Lublin in the period from 9th October 1938 till his arrest by Nazis on 17th November 1939. He died in the concentration camp in Sachsenhausen probably in April 1945 and beatified in the group of 108 Martyrs from the Second World War in June 1999. The decisive part of the paper is devoted to the echoes of the bishop's nomination and consecration in the local press. Four of the five texts in the annex contain some announcements and reports on the consecration (9th October 1938) placed in the „Express Lubelski i Wołyński”. A further part is devoted to a visitation that Bishop Goral had made in his family parish in Dys (8th May 1939). A protocol from this visitation is placed in the annex. The paper closes with some remarks on the correspondence of between bl. W. Goral and the Podlasie auxiliary bishop Czesław Sokołowski; the correspondence is accessible in the University Library of KUL.

Translated by Jan Kłós

Słowa kluczowe: Kościół, Diecezja lubelska, bl. biskup Władysław Goral.

Key words: the Church, the Lublin diocese, bl. Bishop Władysław Goral.